

În apărarea lui a-ști-cum -răspunsuri la obiecțiile lui Stanley și Williamson-

Adriana Zbanț

Una dintre distincțiile importante în cadrul analizei conceptului de cunoaștere este cea dintre a-ști-cum și a-ști-că, realizată de Gilbert Ryle. El definește aceste concepte, susținând că în cazul cunoașterii de tip a-ști-cum este avută în vedere o abilitate, în timp ce în cazul cunoașterii de tip „a ști că” avem de-a face cu o cunoaștere de tip propozițional. Miza demersului său este de a arăta nu numai că a-ști-cum nu poate fi definit făcând apel la conceptul de a-ști-că, ci și că îi este anterior din punct de vedere logic. Prin urmare, nu poți ști *că*, dacă nu știi *cum*. Ceea ce Ryle afirmă a adus după sine un număr de obiecții, printre ele numărându-se cele ale lui Jason Stanley și Timothy Williamson.¹

Voi încerca în acest eseu să răspund unora dintre obiecțiile întâlnite în lucrarea celor doi autori, pentru a arăta că teza lui Ryle nu este slăbită de ele. În prima parte a eseului meu am în vedere obiecția care merge pe urma observațiilor realizate de Carl Ginet, pentru ca în a doua parte să discut obiecția legată de corespondența dintre a posedea cunoaștere de tip a-ști-cum și a avea o abilitate. Ultima secțiune este dedicată argumentului care susține că o persoană știe cum să realizeze un lucru numai dacă știe că *m* este un mod în care acel lucru poate fi realizat.

1. Obiecția pornind de la cele două premise

Unul dintre argumentele folosite de Ryle este acela prin care urmărește să arate că dacă a-ști-că ar precede pe a-ști-cum, atunci am avea un regres la infinit și nu am mai ajunge să înfăptuim nimic. Acceptând că pentru a face un lucru ne folosim de cunoaștere de tip a-ști-cum, atunci, înainte de a acționa, am contempla mereu o propoziție. Însă a contempla reprezintă un alt act, care ar avea nevoie de o altă contemplare a unei propoziții și tot așa *ad infinitum*.

---

¹ Stanley, Jason. Williamson, Timothy. „Knowing how” în *Journal of Philosophy* 98.8 (2001).

Stanley și Williamson extrag două premise care stau la baza acestui argument: (1) Dacă cineva realizează o anumită acțiune F, atunci el face apel la cunoașterea de tipul „cum să F”. (2) Dacă cineva face apel la cunoașterea de tipul „cunosc că p”, atunci el contemplantă propoziția că p.²

Cei doi afirmă că din felul în care aceste două premise operează împreună, ar rezulta o inconsistență în cadrul a ceea ce susține Ryle. Într-o primă etapă ei restrâng tipul de acțiuni la care face referire premisa (1), la cele intenționale, pentru oricare altă valoare a lui F, premisa nefiind valabilă.³ Problemele apar însă în momentul în care se dorește menținerea aceluiași tip de acțiuni și în cazul premisei (2). S&W merg pe urmele lui Ginet și afirmă că a face apel la cunoaștere de tip a-ști-că nu trebuie să implice contemplarea unor propoziții. Exemplul lui Ginet este următorul:

„Îmi exercit (sau manifest) cunoașterea că o persoană poate deschide ușa apăsând pe clanță și împingând (precum și cunoașterea că există o ușa acolo), prin realizarea respectivei operațiuni în mod automat când părăsesc camera; și pot face asta, desigur, fără să formulez (în mintea mea sau cu voce tare) propoziția respectivă sau orice altă propoziție relevantă.”⁴

S&W încearcă să arate mai departe că există o metodă prin care argumentul lui Ryle poate fi „salvat”, și anume cea în care acceptăm că nu avem în vedere o acțiune cu caracter intențional când vine vorba de a contempla o propoziție. Însă una dintre condițiile necesare pentru valabilitate premisei (1) era restricționarea actelor la cele intenționale. S-ar părea astfel că argumentul lui Ryle nu poate fi susținut în cazul în care ambele premise sunt adevărate.

---

2 În original: “Premise 1: If one Fs, one employs knowledge how to F. Premise 2: If one employs knowledge that p, one contemplates the proposition that p.”

3 Acest lucru se putea însă deduce din ceea ce susține Ryle în scrierile sale, fiind clar că argumentele lui au în vedere numai acțiunile care prezintă intenționalitate.

4 Citat în: Stanley, Jason. Williamson, Timothy. „Knowing how”. *Journal of Philosophy* 98.8 (2001).

Lucrurile nu stau însă așa. Înainte de a încerca să „salvăm” argumentul, ar fi mai potrivit să vedem dacă ceea ce susține Ginet este corect. Pentru el, în momentul în care eu deschid ușa pentru a ieși dintr-o cameră, cunoașterea pe care o utilizez este aceea *că* ușa se poate deschide în acel fel. În fapt însă, eu nu îmi exercit nici cunoaștere de tip a-ști-că, nici cunoaștere de tip a-ști-cum, întrucât actul de a deschide ușa, fiind unul automat, intră în categoria obișnuințelor⁵. Să vedem cum se realizează acest lucru. În momentul în care eu deschid ușa, dorind să părăsesc camera, fac acest lucru în virtutea unei obișnuințe. Actul de a deschide ușa nu mai poate fi caracterizat ca fiind unul inteligent. Obișnuirea cu un act se realizează prin repetarea lui, conștientă la început, automată ulterior. Un act de tipul unei obișnuințe reprezintă pur și simplu o replică a unui alt act realizat anterior.⁶ Desigur că am dobândit respectiva obișnuință într-un anumit mod, însă în mod cert nu am dobândit-o făcând apel la cunoaștere de tipul a-ști-că. Pentru a înțelege ce presupune ideea de ușa sau de interior și exterior, trebuia cel puțin să fi văzut cum cineva deschide o ușă și ce se întâmplă când se realizează acest lucru. Mai apoi, desigur, trebuia să facem și noi asta, prima oară fiind atenți la mișcările pe care le utilizăm. Repetând actul de mai multe ori, acesta devine o obișnuință și nu mai poate fi caracterizat ca un act în cadrul căruia facem apel la un tip de cunoaștere sau altul. Astfel, se poate vedea că exemplul lui Ginet nu dovedește că o cunoaștere de tipul a-ști-că poate fi utilizată fără contemplarea unor propoziții. Prin urmare, obiecția lui S&W că premisele nu susțin argumentul nu este una întemeiată.

2. Exemplul instructorului de schi și al pianistului

Cea de-a doua obiecție susține că poți ști cum să realizezi un anumit lucru, fără să ai abilitatea respectivă. Astfel, apare o problemă legată de echivalența dintre a ști cum să realizezi x și abilitatea de a realiza x. Primul exemplu avut în vedere de S&W este cel al unui instructor de schi, care poate să știe cum să realizeze o săritură complicată, însă nu are abilitatea respectivă.

---

5 (Eng.) „habit”.

6 Ryle, Gilbert. *The Concept of Mind* (Londra și New York: Routledge, 2009), pp. 30.

Cel de-al doilea exemplu este al unui pianist care își pierde ambele mâini. În acest caz, el continuă să știe cum să cânte la pian, chiar dacă nu mai are acea abilitate.

S-ar părea că aceste exemple slăbesc argumentele lui Ryle. În fapt însă, lucrurile nu stau așa. Exemplul al doilea ocolește ruta obișnuită pentru a ajunge la destinația dorită. Este adevărat că pianistul și-a pierdut abilitatea de a cânta la pian și că totuși, într-un anumit sens restrâns, se poate spune că el continuă să știe cum se face acest lucru.⁷ Însă el continuă să știe cum se cântă la pian, în virtutea faptului că la un moment dat avea acea abilitate. Nu poți ști cum se face un lucru, fără să fi învățat acel lucru în mod practic. Argumentele lui Ryle nu au în vedere numai momentul în care deja știi cum să faci ceva, ci mai ales modul în care dobândești cunoașterea de tip a-ști-că. Acest lucru nu se poate realiza decât prin dobândirea abilității.

În cazul exemplului cu instructorul de schi, nu se poate spune că el știe cum se realizează respectiva săritură. Chiar dacă în mod obișnuit am putea folosi termenul de „cum”, faptul la care ne-am referi ar fi acela că persoana respectivă cunoaște un simplu set de reguli în vederea realizării săriturii. Pentru a înțelege mai bine propun să ne uităm la un alt exemplu. Să presupunem că avem lângă noi o persoană care citește dintr-o carte cu voce tare și putem arunca o privire pentru a vedea că ea nu vociferează sunete la întâmplare, ci chiar pe cele care sunt transcrise prin anumite semne în pagina cărții. În mod normal am spune că acea persoană știe cum să citească. Să presupunem de asemenea, că, într-un alt caz, avem lângă noi o persoană care în momentul în care vede respectivele semne, nu știe că ele sunt o transcriere a unor sunete. Dacă i-am explica ce înseamnă a citi (a recunoaște anumite semne care stau pentru emiterea unor anumite sunete etc.), iar ea după ar putea explica același lucru unei alte persoane, nu am spune că știe să citească, ci că știe cum să explice ce se întâmplă când citești. Chiar dacă i-am spune ce semn stă pentru un anumit sunet, nu am putea spune că ea știe să citească până când nu va realiza acest lucru suficient de bine, iar pentru a face asta, va trebui să exerseze și nu să dețină numai un set de reguli. Prin urmare, instructorul de schi nu știe *cum să realizeze* acea săritură, ci știe *cum să explice* că se realizează ea.

---

⁷ Am îndoieli în a afirma că el știe cum se face acest lucru, întrucât, după definiția lui Ryle, dacă nu poți exploata cunoașterea respectivă, nu o ai.

3. A ști cum sau a ști că m este un mod în care se face x ?

S&W încearcă de asemenea în eseul lor să arate că a-ști-cum se poate reduce la a-ști-că. Ei susțin că în cazul în care o persoană știe cum să facă un anumit lucru, atunci acea persoană trebuie să poată ști în mod explicit că m este un mod în care se face x . Acest lucru ar însemna că se ajunge tot la o cunoaștere de tip propozițional, deci la a-ști-că. Astfel, a-ști-că este anterior lui a-ști-cum. Să ne imaginăm un alt exemplu. Să presupunem că S este o persoană care nu a avut parte de lecții de pictură, însă tot exersând a deprins abilitatea de a picta. Văzând și un număr de picturi profesioniste, a început să pună într-un mod similar pe pânză o cantitate însemnată de vopsea, urmele pensulei fiind vizibile. Totuși, S nu știe că acest demers reprezintă o tehnică anume, denumită *impasto*. Astfel, nici nu știe că a pune o cantitate mai mare de vopsea pe pânză și a lăsa urme de pensulă este un mod în care se realizează *impasto*. și totuși S știe cum să realizeze *impasto*. Prin urmare, acest argument prin care S&W susțin că a-ști-cum se reduce la a-ști-că nu este suficient de puternic.

4. Concluzii

Prin urmare, obiecțiile aduse de S&W nu arată inconsistența teoriei lui Ryle și nici nu demonstrează contrariul acesteia întrucât exemplul lui Ginet nu face referire la exercitarea cunoașterii de tip a-ști-că, ci numai la o obișnuință. În plus, instructorul de schi știe cum să explice o săritură și nu cum să facă o săritură, în timp ce pianistul știe cum să cânte la pian în virtutea faptului că a avut abilitatea la un moment dat. Mai mult, se poate vedea că o persoană poate ști cum să realizeze o acțiune, fără să știe că acela e un mod în care respectiva acțiune se poate realiza. Ca atare, teza lui Ryle întâmpină cu succes obiecțiile și argumentele celor doi.

Bibliografie

1. Ryle, Gilbert. „Knowing how and knowing that” în *Collected Essays 1929-1968*(Londra și New York: Routledge, 2009).

2. Ryle, Gilbert. *The Concept of Mind* (Londra și New York: Routledge, 2009).
3. Stanley, Jason., & Williamson, Timothy. „Knowing how”. *Journal of Philosophy* 98.8 (2001).